

11. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район / [В. А. Андрієць та ін.]. – Полтава: АСМІ, 2013. – 411 с.
12. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Комсомольська міська рада / [В. А. Андрієць та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – 147 с.
13. Ханко В.М. Енциклопедія мистецтва Полтавщини: у 2-х т. / Ханко В.М. – Полтава: АСМІ: Видавець Остап Ханко, 2014. – Т. 1: А–Л. – 504 с.

УДК: 63/631:631.1/631/635

М.В. Капштик

ПОСТАТЬ Л.М. СИМИРЕНКА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕНЦИКЛОПЕДИСТИКИ

Анотація: У статті досліджується внесок Л.М. Симиренка, видатного вченого садівника, українського патріота, підприємця та мецената у розвиток української регіональної енциклопедистики. Оцінено також роль постаті Л.М. Симиренка та представників його родини у розвиток української садівничої науки, аграрної освіти, становлення дорадництва, системи приватно родинних садиб комплексного розвитку соціального підприємництва у сфері садівництва з урахуванням екологічних вимог. Визначено зв'язок цих напрацювань та можливості їх використання для створення галузевих і регіональних енциклопедій.

Ключові слова: садівництво, садівнича наука, приватно-родина садиба, регіональна енциклопедистика, родина Симиренків, маточний колекційний сад, садивний матеріал, меценатство, Мліївська дослідна станція садівництва.

З часів здобуття Україною незалежності дедалі більше зростає інтерес до історії науки, культури, суспільного розвитку загалом, зокрема й діяльності та творчості вчених, які самовіддано працювали на благо народу та залишили після себе неоціненну спадщину. У цьому контексті видатною є постать Лева Платоновича Симиренка, видатного вченого плодовода, помолога, біолога, організатора наукових досліджень та виробничих випробувань, садівника і енциклопедиста.

Постать видатного українця Л.П. Симиренка досить вузько і однобічно висвітлена в Українській Радянській Енциклопедії [1]. Його охарактеризовано лише як вченого–помолога і плодовода, який навчався на фізико-математичному факультеті Київського університету, але згодом перейшов на природничий факультет Новоросійського (Одеського) університету. Мова йде перш за все про те, що Л.П. Симиренко значну увагу приділяв, як науковим так і практичним питанням садівництва та городництва. Навіть перебуваючи у засланні в Сибіру Симиренко організував будівництво теплиць, вирощував декоративні і плодові дерева та виноград у закритому і відкритому ґрунті, заклав Красноярський міський парк, що вважалося визначним у Сибіру [7].

Згідно із УРЕ [1] повернувшись із заслання до Млієва, Симиренко створив маточний колекційний сад і помологічний розсадник, який став найкращою в Росії і однією з найбагатших в Європі помологічних колекцій плодкових і ягідних культур. На базі розсадника Л. П. Симиренка в 1921 році організовано Мліївську садово–городню дослідну станцію, якій у 1958 році присвоєно його ім'я. Тепер уже відомо, що після вбивства Л.П. Симиренка, організованого радянським режимом у 1920 році, його родинний маєток разом з колекційним садом і розсадником на жаль було незаконно націоналізовано. Згідно із версією УРЕ[1] Симиренко створив свою систему вирощування садивного матеріалу, розробив нові прийоми агротехніки, що є актуальними і до цього часу. Значний вклад Л.П. Симиренко вніс у розвиток помології, займався також клоновим відбором.

Після отримання Україною незалежності постать Л.П. Симиренка почали висвітлювати більш багатогранно – не тільки, як видатного українського вченого в галузі садівництва і

помології, але як патріота, мецената, гуманіста, подвижника. Його також нерідко називають енциклопедистом. Проте сутність діяльності Л.П. Смиренка як науковця – енциклопедиста розкрито недостатньо. У зв'язку з цим наша робота присвячена дослідженню енциклопедичної діяльності Л.П. Смиренка, аналізу його внеску в розвиток української енциклопедистики, у тому числі її регіональних та галузевих особливостей, з урахуванням того що Л.П. Смиренко народився на території, що тепер входить до Черкаської області.

Згідно із численними публікаціями [2,4,6,7] Л.П. Смиренко навіть перебуваючи у засланні у Східному Сибіру він працював садівником, виплекавши низькорослі повзучі плодові дерева, що можуть витримати низькі температури. Перебуваючи у неволі Л.П. Смиренко продовжував займатися своєю улюбленою справою – садівництвом: вивчає сувору природу Сибіру й організовує вирощування декоративних рослин, плодових дерев і винограду в складних умовах закритого ґрунту [7]. Там же відома його копітка діяльність щодо розвитку овочівництва закритого ґрунту, плідництва, виноградарства, декоративного садівництва, садово-паркового мистецтва, як в умовах закритого, так і відкритого ґрунту.

Надзвичайно продуктивним для Л.П. Смиренка був період після повернення із заслання до Мліва. За цей було досягнуто значних успіхів [2,4,7]:

Діяльність щодо організації помологічних колекцій дуже близько переплітається з енциклопедичною діяльністю, оскільки створений своєрідний Реєстр сортів може бути підставою і формальною ознакою для створення Реєстру гасел галузевої енциклопедії плодових і ягідних культур. Це завдання фактично і було реалізовано пізніше.

Підготовка кадрів у школі садівників Л.П. Смиренка мала також значне просвітницьке значення, таким чином готувалися кадри не тільки садоводів-практиків, але й наукового фаху з активною життєвою і патріотичною позицією. Все це свідчить про великий науково-організаційний внесок Л.П. Смиренка у розвиток галузі садівництва та виноградарства. Науково-просвітницька діяльність видатного вченого – подвижника значною мірою співзвучна із сільськогосподарською дорадчою діяльністю, що фактично поєднує у собі систему управління, науку, освіту і виробництво. Ця система на жаль дотепер знаходиться у глибокій кризі і потребує радикального реформування.

Згідно із літературними джерелами [2,4,6,7] перші результати вивчення помологічної колекції свого розсадника Л.П. Смиренко виклав у «Генеральному каталозі» («Иллюстрированное описание маточных коллекций Питомника», 1901 рік). У 1912 році було видано капітальний твір Л.П. Смиренка «Крымское промышленное плодоводство». Основна праця Смиренка — «Помологія», 1 — 3 тт., вийшла у світ у 1961 — 63 роках у Києві (друге вид. 1974). Укладання каталогу колекції також фактично є напрямком енциклопедичної діяльності, оскільки віднесення сортів плодових і ягідних культур до такого каталогу є формальною ознакою і підставою включення за основу до різноманітних Енциклопедичних видань галузевого і регіонального спрямування.

За радянської влади маєток Смиренка націоналізовано і на його терені засновано Млівську дослідну станцію садівництва, яку згодом названо іменем Л.П. Смиренка. Станцію створено на базі родинного маєтку, що був

облаштований не тільки для зручного і затишного проживання родини, але й фактично виконував функції експериментального садового комплексу із розсадником для розмноження перспективних сортів плодових і ягідних культур, містив також експериментальний і колекційний сади, був зразком садово-паркового мистецтва. Першим директором станції був його син Володимир.

Численні публікації останніх часів підтверджують той факт, що постать Л. П. Смиренка недостатньо і однобічно висвітлена у радянський період, у тому числі в енциклопедичних виданнях загальносоюзного і республіканського масштабів. Замовчувалася його роль як гуманіста, патріота України, його міжнародне визнання. Радянський режим також не влаштовували приватні родинно-маєткові форми господарювання, що були характерними також для українського козацтва як організаційно – господарської основи української нації.

Такі форми господарювання є актуальними й на сьогодні. Наприклад, згідно із публікаціями О.І. Коваліва [8, с.4-5], найбільш ефективною може бути така форма організації

аграрного сектора, яка включає також комплексне облаштування сільської місцевості, з обмеженням частки землекористування агрохолдингів і розвитку фермерських господарств сімейного типу із створенням відповідно облаштованих приватно – родинних садиб, що забезпечує екологічно узгоджене землеволодіння і землекористування. Все це перегукується із європейськими та міжнародними підходами необхідності забезпечення харчового суверенітету (food sovereignty), тобто позбавлення фермерів та споживачів тотальної залежності від монополізованих супермаркетів та компаній-постачальників вхідних ресурсів.

Як видатний помолог і вчений – садівник Л.П. Симиренко здобув світову популярність і визнання. Він був обраний членом-кореспондентом Бельгійського товариства садівників, а в 1895 р. – Почесним членом Французького національного помологічного товариства [2,4,7].

Метою наукової роботи є проведення за допомогою наукового підходу біографістика через події дослідження стану розвитку галузі плодівництва України та його науково-освітнього та науково-організаційного забезпечення в контексті діяльності професора Л.П. Симиренка, аналіз його наукової спадщини, особистого внеску в становлення й розвиток сільськогосподарської науки та освіти, енциклопедистики, аграрної практики та соціального розвитку сільської місцевості. Завданнями даної статті є також висвітлення ролі видатного українського вченого Л.П. Симиренка та його внеску до біографістики і організації наукових досліджень у сфері садівництва, городництва, помології. Передбачається висвітлити роль Л.П. Симиренка у становленні української школи з розвитку садівництва та помології, що була започаткована на базі Мліївської дослідної станції у Черкаській області, а також внеску цієї видатної постаті у розвиток просвітництва та підвищення рівня знань і практичних навичок сільськогосподарських виробників і сільського населення (сучасною мовою – дорадництва).

Серед видатних діячів минулого ім'я відомого українського вченого - плововода і помолога Л. П. Симиренка займає особливе місце як за трагічністю і складністю особистої долі, так і за внеском у розвиток плодівництва - найдавнішої галузі людської діяльності [2]. За висловлюванням цього ж автора упродовж трьох десятиліть (від 80-х років XIX ст. і до часу трагічної загибелі) він був не тільки найвизначнішим садівничим авторитетом у світі, а й заслужено носив почесний титул «короля садівництва». Але відомо також, що Л.П. Симиренко та інші представники його роду були талановитими не тільки у галузі садівництва, але й також в інших сферах людської діяльності. Фірма братів Яхненків - Симиренків свого часу стала монополістом у торгівлі хлібом, борошном, живою худобою та ін. [2,3,4,6,7]. За свідченнями дослідників творчого спадку родини Симиренків сьогодні є всі підстави стверджувати, що упродовж XIX—XX ст. із цією інтелектуально потужною родиною найтісніше пов'язане не лише національне відродження, а й розвиток української економіки, торгівлі, цукрової промисловості, машинобудування, суднобудування, буряківництва і промислового садівництва [2,6]. Практично не було жодної ділянки як у царині економіки, так і на теренах духовності, в яких би Симиренки не лишили глибокого сліду.

Навіть після смерті батька і зубожіння, родина Л.П. Симиренка змогла зберегти родову, кореневу прив'язку саме до цієї, до отчої землі, на якій згодом, як продовження батькового саду, зріс відомий у всьому світі сад Лева Симиренка. Прив'язаність до землі та жилка підприємництва створювала певну фінансову і матеріальну стабільність для родини. Л.П. Симиренко приділяв велику увагу екологічно узгодженому облаштуванню території родинного маєтку. Згідно із інтерв'ю, опублікованим в газеті «День» [4] Мліївські луки, ліс із садками на вирубках, берег Вільшанки, чисті ставки з білими й фіолетовими лілеями, що їх виписали із Франції, – ось той Зелений Буквар, за яким учився Левко читати Книгу Природи. Звідси мають витоки агроекологічного підходу в науковій і практичній діяльності Л.П. Симиренка.

Про високу освіченість та енциклопедичні знання Л.П. Симиренка свідчить також той факт, що на останньому курсі він захищає дисертацію з органічної хімії; рішенням вченої ради йому присуджується учений ступінь кандидата природничих наук.

Навіть перебуваючи на засланні Л.Симиренко доглядав і реконструював міський парк у Красноярську. Працював у зимових садах та оранжереях місцевого купецтва, запровадив технології вирощування доти «небачених» овочів і квітів; на вічну добру пам'ять про себе залишив зразок сибірського саду—його сланцевого різновиду, що стелиться по землі, мов козацький ялівець, ховаючись під снігом від лютих морозів [2]. Тобто було зроблено важливий внесок у галузь садово-паркового господарства і садівничо-декоративного мистецтва, облаштування садів і парків на засадах екологічно узгодженої організації території землекористування. Таким чином безсумнівним є значний внесок Л.П. Симиренка в розвиток системи екологічно збалансованого землекористування і господарювання. Сибіряки донині з вдячністю пам'ятають «мліївського садівника», а сад, як вічний пам'ятник йому, цвіте, плодоносить. Можна стверджувати, що завдяки діяльності Л.П. Симиренка здолав каторжно-тюремний антисвіт. До рідних українських теренів він повернувся вже сформованим садівником. Вже навесні 1887 року, на руїнах цукрового заводу його батька й діда на майже непридатній землі Млієва, заклав розсадник і сад, які всього за кілька років по тому стали однією з найбагатших у світі садівничих колекцій, що налічувала понад три тисячі сортів, форм і видів рослин. Успіх зумовили талант, дивовижна працездатність і жива традиція роду. Згідно із узагальненнями В.А. Вергунова [7] Л.П. Симиренко на початку своєї роботи критично оцінював стан промислового садівництва Росії, він вважав, що основною причиною низького рівня російського плідництва є брак необхідних знань про сорти. Тільки правильний добір сортів, цілком придатних для умов конкретної місцевості, міг забезпечити успішний розвиток плодового саду. Закладаючи помологічні розсадники і маточні сади, вивчаючи сорти, створюючи колекції сортів, укладаючи помологічні довідники фактично енциклопедичного змісту Л.П. Симиренко прагнув всебічно вивчити зібрані ним сорти, зокрема, дослідити, як вони реагують на клімат, ґрунт, вологу, їхню стійкість проти шкідників і хвороб, смакові якості плодів, лежкість та інші властивості, щоб відібрати кращі й рекомендувати для їх масового розмноження в промислових і аматорських садах [7].

Завдячуючи багатолітній титанічній праці великого українського Садівничого, ще на зламі XIX–XX ст. у тогочасній Російській імперії постала нова галузь сільськогосподарського виробництва – промислове плідництво.

Внесок українського вченого Л.П. Симиренка у розвиток садівництва на теренах України, Криму і багатьох регіонів Росії, полягає також у наступному[2,4,6,7]:

- використання не тільки наукових розробок, але й безпосередня участь у їх впровадженні;
- організація навчань і демонстраційних показів на базі наукових напрацювань і передової практики;
- забезпечення садівничих господарств саджанцями, вирощеними у Помологічному розсаднику Л.П.Симиренка, закладка десятків тисяч високопродуктивних промислових садів на теренах України, Північного Кавказу, Закавказзя, Середньої Азії, у багатьох областях Росії, Прибалтики, Польщі й навіть на Далекому Сході;
- організаційно-технологічне, наукове, дорадче забезпечення садівничих господарств;
- переведення садівництва Криму, Придністров'я, Поділля та Півдня України вже на початку XX ст. на високоприбуткову галузь, що стає важливою і, навіть експортною;
- поширення кримських фруктів не лише по всіх промислових центрах Російської імперії, а й на ринки Західної Європи, їх успішна конкуренція із Європейською і американською продукцією;
- перетворення помологічного розсадника, створеного Л.П.Симиренком на перший національний науковий заклад у галузі плідництва;
- одночасна розбудова першого осередка для навчання і виховання науковців і виробничих кадрів, створення своєрідного галузевого університету й унікальної вітчизняної садівничої академії;
- доскональне вивчення та всебічне опрацювання технології створення й експлуатації високоприбуткового промислового саду;

- створення системи вітчизняного розсадництва, завдяки чому у смирєнківському розсаднику всебічно вивчалася технологія вирощування насінневих та вегетативних підщеп плодових культур, визначалися найбільш адаптивні для умов України підщепи як для зерняткових, так і для кісточкових порід, встановлювались оптимальні терміни щеплення плодових рослин, опрацьовувались принципи формування плодових саджанців;

- вперше серед вітчизняних садівників вивчено і упроваджено у своєму розсаднику зимове щеплення; зазначений метод вирощування плодових саджанців більшість сучасників українського вченого вважали несприйнятливим для умов нашої країни;

- вперше організовано широкомасштабне вивчення і впровадження плідівництва на карликових підщепах у виробничі насадження, засноване новий виробничо-біологічний напрям у світовій помології та сортознавстві, а також вельми перспективного напрямку у сучасному плідівництві: агроекології плодових культур.

Л.П. Смирєнко у своїй фантастичній праці «Кримське промислове плідівництво» постає не тільки великим вченим-садівником, але ще й великим співцем і захисником рідної природи. Саме Л.П. Смирєнко, будучи українським патріотом зробив неоціненний внесок щодо розвитку садівництва і виноградарства в Криму. На жаль цей факт весь час замовчувався, оскільки в Криму сформувався проросійський, про радянський анклав, що віддавав переваги таким фундаторам як Голіцин та іншим представникам царського двору Росії у питаннях розвитку садівництва виноградарства та виноробства.

Наші дослідження дозволяють зробити висновок, що спроби та зусилля відродити пам'ять Л.П. Смирєнка до цього часу зустрічають потужний опір. Це пояснюється переважно тим, що ще живуть і «пасуться» на посадах псевдовчені, які вислужились промовами про необхідність викорінення смирєнківщини. Про це свідчать спогади Т.В. Смирєнко, доньки В.Л. Смирєнка [2]. Вона також жаліється на те, що чимало наукових робіт було списано із заборонених праць Смирєнків. Присвоюються його організаційні досягнення, що не сприяє об'єктивному висвітленню надбань родини Смирєнків. У цьому контексті дивним виглядає оголошення себе М.Д. Мельничуком, академіком НААН, керівником наукової школи з питань садівництва, засновником якої є Л.П. Смирєнко [3]. Також у переліку послідовників цієї так званої школи є дуже немало сумнівних особистостей, що оголосили себе послідовниками Левка Платоновича та Володимира Левковича Смирєнків.

Л.П. Смирєнко є першим, хто звернув увагу на великі перспективи використання слаборослих підщеп, як основи промислового садівництва у південних регіонах. Як відомо, сади на карликових підщепах є найважливішою умовою інтенсифікації садівництва у найбільш розвинутих країнах світу в галузі садівництва. Цей перспективний напрямок став можливий завдяки досконалим, інноваційним науковим розробкам геніального українського вченого. Вони отримали широке визнання і до цього часу залишаються актуальними, ставши підвалинами сучасного промислового садівництва. Наукові розробки та результати творчих пошуків Л.П.Смирєнка широко використовуються при створенні сучасних промислових насаджень.

Завдяки зусиллям видатного вченого також ще наприкінці ХІХ ст. було добре вивчено й апробовано для природних кліматичних умов України всі відомі на той час системи формування плодових дерев у Помологічному розсаднику, що підняло на передові рубежі Українську садівничу науку.

Нині ж, за словами П.Вольвача [4,6], зазначена технологія видається як новітнє досягнення зарубіжного плідівництва. Багато садівничих господарств запозичують її із Заходу, впроваджуючи у вітчизняні сучасні сади дуже дорогою ціною. У той же час ми забуваємо, що теоретичні підмурки цієї технології були закладені ще наприкінці ХІХ ст. видатним українським вченим-садівником Л.П. Смирєнком [4,6]. Для отримання ранніх і високих урожаїв фруктів Левко Платонович закликав вітчизняних садівників перейти на вирощування садів на слаборослих (карликових) підщепах і відмовитися від обрізки, віддаючи перевагу безболісному формуванню дерев у молодому віці.

Помологічний розсадник Л.П.Симиренка упродовж тридцяти років репрезентував українське садівництво на всіх міжнародних і всеросійських виставках плодівництва, щоразу отримуючи найвищі нагороди. За українським вченим і за кордоном закріпилося звання "король російського садівництва". Левка Симиренка, єдиного з чисельної армії садівників тогочасної Росії, обрали почесним членом кількох помологічних товариств провідних садівничих країн світу [4,7]. За порадою до нього зверталися й імениті сановники, і члени імператорської родини, і державні ботанічні установи. Сортові реєстри видатного помолога заносилися до відповідних каталогів виставкових заходів, що є, на нашу думку, безумовним внеском до галузевої енциклопедистики. За кілька десятиліть до М. І. Вавилова та його ушлявленого Інституту рослинництва Л.П.Симиренко започаткував науково обґрунтовану інтродукцію плодкових, ягідних і декоративних культур. Внесок цього видатного вченого до енциклопедистики полягав також в тому, що створена ним помологічна колекція (найбільша в Європі), нараховувала понад 3000 сортів і форм плодкових, ягідних і декоративних рослин, 927 сортів троянд, понад 300 сортів хвойних та інших порід, стала підмурком для формування асортименту промислових насаджень у різних природно-кліматичних умовах України.

Млієвський розсадник Симиренка мав зв'язки майже з усіма науковими закладами, розсадниками і плодковими фірмами світу. Окрасою вітчизняного садівництва, одним з найцінніших сортів яблуні, яким захоплювалися зарубіжні колеги Левка Симиренка, став виведений ним ренет Платона Симиренка, названий на честь батька. Упродовж 20-го століття цей сорт став провідним промисловим сортом яблуні у багатьох країнах світу. Він зберігає своє панівне становище в Україні та в інших країнах і на початку третього тисячоліття. Він став гордістю вітчизняного садівництва, своєрідною візитною карткою України як центру садівництва і садівничої країни. Сорт також входить до Реєстру еталонних сортів яблук світу.

Величезна заслуга Л.П.Симиренка у створенні в нашій країні мережі наукових і навчальних закладів із садівництва. Вчений підготував ґрунт для створення в Україні Млієвської дослідної станції та першого Всесоюзного інституту південних плодкових і ягідних культур у Києві. Левко Платонович був не лише постійним автором, а й членом редакційних колегій майже всіх тогочасних фахових часописів та видань [6,7]. Вчений, подвижник підготував для України кілька тисяч висококваліфікованих садівників і заклав наріжний камінь у створення унікальної садівничої наукової школи [2].

Впродовж життєвого шляху учений опублікував понад сто вагомих наукових праць. Це свідчить про надзвичайні високі інтелектуальні, наукові та фізичні можливості талановитого вченого, його працездатність вражала як сучасників, так і послідовників.

Діяльність Симиренка як видатного садівника мала також яскраве соціальне спрямування. Вона сповнена національно-культурного контексту, що все ще потребує глибокого і ретельного дослідження. Все, написане ним з приводу садівництва, у тому числі розвитку галузі на промислових засадах, не варто зводити до категорій утилітарно-господарських, виробничих, технологічних, біологічних, пам'ятаючи про те, що сад – поняття не лише аграрне, а й соціальне, філософське, етичне, естетичне [2]. Подальше глибоке науково – обґрунтоване дослідження садівничих надбань Лева Симиренка в цих контекстах наблизить нас до глибшого, точнішого розуміння способу життя і призначення нації [2].

Дослідження численних літературних джерел у сфері біографістики персоналій та різноманітних публікацій про досягнення, надбання, напрацювання, спадок родини Симиренків показали, що це не обірвалося після трагічної загибелі Лева Симиренка. Його справу продовжив Володимир Львович Симиренко, під керівництвом якого було створено сучасну дослідну станцію садівництва на основі зруйнованих під час окупації України Російською більшовицькою ордою і відновленого пізніше у радянські часи розсадника і колекційного саду, найкращу в СРСР, одну з найавторитетніших у світі.

На основі аналізу та узагальнення існуючих публікацій та результатів досліджень можна зробити висновок, що необхідно спрямувати зусилля усього суспільства на духовному відродженні української нації, відновленні та збереженні матеріальної та інтелектуальної спадщини Л.П. Смиренка та його родини. Навіть зараз в умовах економічної кризи можна зробити висновок, що насправді в Україні ніколи не існувало і не існує економічної і політичної кризи, є лише духовна криза, яка на жаль до цього часу неподолана. З цього погляду дуже важливо вивчати і використовувати досвід та історичну спадщину родини Смиренків, не тільки як науковців світового рівня, але й українських патріотів.

Таким чином можна зробити висновок, що внесок Л.П. Смиренка та його родини в економічний, культурний і духовний розвиток України – величезний і багатогранний. Він потребує подальшого дослідження і вивчення. Титанічна праця кількох поколінь Смиренків на теренах економіки, промисловості, науки, культури, їхній колосальний науковий набуток потребують не лише осмислення, глибокого вивчення, дбайливого збереження, а й належного шанування як сучасними, так і прийдешніми поколіннями.

Втілення у життя цих постанов і рішень, як і реалізація всього, що стосується збереження багатющої творчої спадщини визначного українського роду Смиренків, стане виміром нашої національної свідомості, ознакою одужання нації та повернення до всіх нас історичної пам'яті.

Окрім величезного внеску у розвиток вітчизняної садівничої науки та галузі садівництва, приватного та соціального підприємництва, соціального і духовного розвитку нації, меценатства, Л.П. Смиренко дуже багато зробив для розвитку української галузевої енциклопедистики, створивши реєстри сортів плодових та ягідних культур, відповідні колекції, розсадники тощо. На основі наукових праць цього великого сподвижника є можливість створити повноцінну енциклопедію садівництва та виноградарства, ряд енциклопедичних довідників галузевого спрямування.

Потребує подальших досліджень внесок Л.П. Смиренка та усієї родини Смиренків у духовний розвиток української нації, реалізацію соціальних та гуманітарних проєктів, розвиток малого та середнього підприємництва з урахуванням соціальної складової, меценатства, сприяння розвитку науки та освіти, науково-організаційна та просвітницька діяльність.

При розробці моделі реформування сільського господарства та створенні оптимальної моделі облаштування сільської місцевості слід взяти за основу модель Смиренківської приватної родинно – садибної організації землекористування.

При розробці стратегії розвитку прикладних аграрних досліджень, реформуванні системи аграрної науки, освіти і дорадництва слід взяти до уваги напрацювання Л.П. Смиренка, що враховують необхідність виробничих випробувань результатів наукових досліджень, інформаційно-консультаційне і дорадче і матеріально-технологічне забезпечення і супроводження виробників сільськогосподарської продукції. Система аграрної науки та освіти має базуватися на потребах сільського господарства, територіальних та сільських громад.

Капштык М.В. Личность Л.П. Смиренко в контексте развития региональной энциклопедистики.

Аннотация: В статье исследуется вклад Л.П. Смиренко, выдающегося ученого садовода, украинского патриота, предпринимателя и мецената в развитие украинской региональной энциклопедистики. Оценена также роль личности Л.П. Смиренко и представителей его семьи в развитие украинской садоводческой науки, аграрного образования, становления консультирования, системы частно-семейных усадеб, комплексное развития социального предпринимательства в сфере садоводства с учетом экологических требований. Определена связь этих наработок и возможности их использования для создания отраслевых и региональных энциклопедий.

Ключевые слова: садоводство, садоводческая наука, частно-семейная усадьба, региональная энциклопедистика, семья Симиренко, маточный коллекционный сад, посадочный материал, меценатство, Млиевская опытная станция садоводства.

Kapshtyk M.V Personality L.P. Symyrenko in the context of regional encyclopedia' research.

The article examines the contribution L.P. Simirenko, a prominent scientist gardener Ukrainian patriot, entrepreneur and philanthropist to the development of Ukrainian regional encyclopedia' research. Reviewed the role of personality L.P. Symyrenko and members of his family to the development of Ukrainian horticultural science, agricultural education, the establishment of extension systems, private and family estates comprehensive development of social entrepreneurship in horticulture, taking into account environmental requirements. The connection of these developments and their possible use to create branch and regional encyclopedias.

Key words: horticulture, horticultural science, private family estate, regional encyclopedia research, Symyrenko family, breeding collector's garden, planting material and patronage, Mliyivska Horticultural Research Station.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Українська Радянська Енциклопедія: Інтернет-ресурс: <http://www.leksika.com.ua/ure/simirenko>.
2. Іваненко О. 18 лютого виповнюється 160 років від дня народження Л.П. Симиренка (1855-1920), відомого гуманіста, садівника, подвижника. Інтернет-ресурс: <http://secinfchounbk.blogspot.com/2015/02/18-160-1855-1920.html>
3. Наукова школа з проблем садівництва. Симиренко Володимир Левкович (1891 -1938). інтерв'ю взяв микита касьяненко Інтернет-ресурс: <http://nubip.edu.ua/node/12678>
4. Перший український яблучник. Левко Симиренко. Газета "День", №58, 2000. Електронний ресурс: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/osobistist/pershiy-ukrayinskiy-yabluchnik>
5. Л.П. Симиренко. Вікіпедія. Електронний ресурс: <http://uk.wikipedia.org>.
6. Вольвач П.В. Симиренко — фундатор українського промислового садівництва / П.В.Вольвач. — Сімф.: Таврія, 2002. — 312 с.
7. Вергунов В.А. Симиренко Л.П. /В.А. Вергунов // Видатні постаті України: біогр. довід. -2-ге вид., доп.-К.: МАУП; Кн. Палата України, 2007. —С.1125 -1128.
8. Ковалів О.І. Розвиток сільських територій в контексті функціонування науково-обгрунтованих сільськогосподарських землеволодінь і землекористувань / Ковалів О.І. // Збалансоване природокористування.-2013.-№2-3.-С.77-82.

УДК 94 (477) «1920/1930»

А.М. Киридон

ДЕСАКРАЛІЗАЦІЯ ПРОСТОРУ (1920-1930-І РР.): СМИСЛОВІ ТА СИМВОЛІЧНІ ЗАСАДИ

Анотація: Утвердження більшовицької моделі державно-церковних відносин в 1920-1930-і рр. було сфокусоване на досягненні головної стратегічної цілі – подолання релігії та релігійного світогляду в усіх їх проявах, а відтак – знищення будь-яких релігійних організацій та церкви як суспільного інституту. У статті на прикладі побуту, обрядовості, календарних свят увиразнюється модифікація соціальних кодів перших десятиліть радянської дійсності. У висновку автор вказує, що вміло використовуючи засоби агітації і пропаганди, у тому числі й антирелігійної, влада вдавалася до соціального маніпулювання.

Ключові слова: десакралізація, радянська влада, релігія, свідомість, хронотоп, побут, обрядовість, свято, суспільство.